

ข้อมูลที่น่ามาใช้ (Assessment) ด้านผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงาน

ประชาคมโลกให้ความสนใจ และตระหนักถึงปัญหาและอันตรายจากปรอทที่มีต่อสุขภาพของมนุษย์ รวมถึงผลกระทบของปรอทต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลหลายประเทศจึงร่วมกันจัดทำอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท (Minamata Convention on Mercury) เพื่อให้มีผลควบคุมทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ปรอทของนานาประเทศ ซึ่งเริ่มมีการลงนามรับรองอนุสัญญานี้ตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2556 และประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอทตามมติคณะรัฐมนตรี โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2560 บทบัญญัติที่สำคัญประการหนึ่งของอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท คือข้อกำหนดสำหรับภาคีสมาชิกในการหามาตรการและแนวทางลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม ตามที่ระบุในภาคผนวกเอ ส่วนที่ 2 โดยมาตรการที่จะดำเนินการต้องคำนึงถึงสถานการณ์ภายในประเทศภาคี และแนวทางระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สำนักทันตสาธารณสุขได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินโครงการเร่งรัดการดำเนินงานลดการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรม และเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้อนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท โดยมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัด : ระดับความสำเร็จของการขับเคลื่อนการดำเนินงานการลดใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมภายใต้อนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท

1. ผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานระดับเปรียบเทียบ (comparison)

จากมาตรการขององค์การอนามัยโลกที่ได้กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอทดำเนินการนั้น ในช่วง 5 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2566 ที่ผ่านมามาประเทศไทยได้กำลังดำเนินมาตรการต่าง ๆ สามารถสรุปได้ ดังนี้

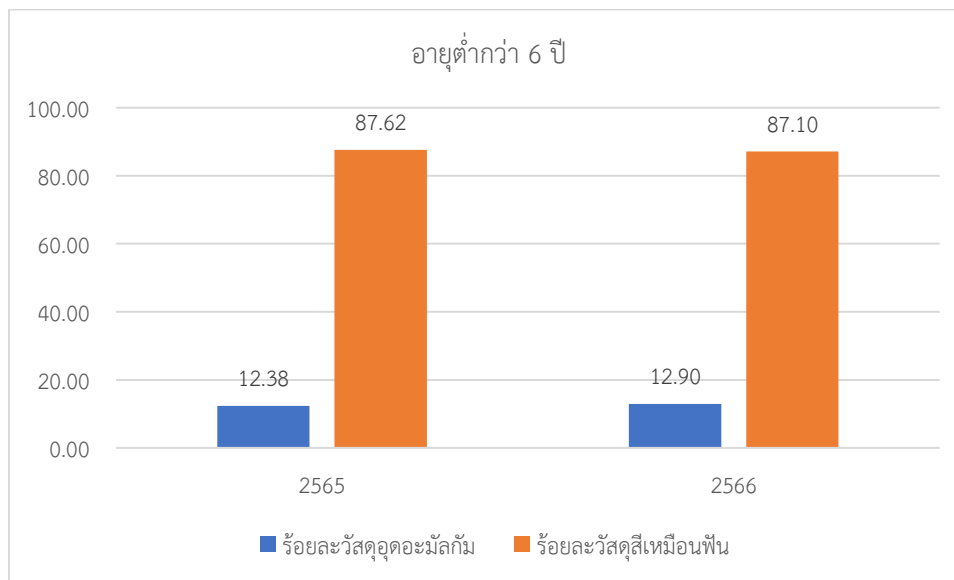
มาตรการตามอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท	ยังไม่ดำเนินการ	อยู่ในระหว่างดำเนินการ
ข้อที่ 1) กำหนดวัตถุประสงคระดับชาติเพื่อป้องกันฟันผุ และสนับสนุนการสร้างทันตสุขภาพที่ดีเพื่อลดความต้องการในการบูรณะ		✓
ข้อที่ 2) กำหนดวัตถุประสงคระดับชาติในการลดการใช้อะมัลกัมให้น้อยที่สุด	✓	
ข้อที่ 3) ส่งเสริมการใช้วัสดุทางเลือกที่ไม่มีปรอทในการบูรณะฟันที่มีความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพทางคลินิก		✓
ข้อที่ 4) ส่งเสริมการศึกษา และการพัฒนาวัสดุทางเลือกที่ปราศจากสารปรอทในการบูรณะฟัน	✓	
ข้อที่ 5) สนับสนุนองค์กรทางวิชาชีพด้านทันตกรรม และสถาบันการศึกษาด้านทันตกรรม เพื่อการศึกษาและฝึกอบรมทันตแพทย์ และนักศึกษาทันตแพทย์ในการใช้วัสดุทางเลือกที่ปราศจากปรอท และส่งเสริมให้มีแนวปฏิบัติการจัดการที่ดีที่สุด		✓

มาตรการตามอนุสัญญามีนามาตะว่าด้วยปรอท	ยังไม่ดำเนินการ	อยู่ในระหว่างดำเนินการ
ข้อที่ 6) ไม่สนับสนุนนโยบายและโครงการประกันสุขภาพที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอะมัลกัมมากกว่าวัสดุทางเลือกที่ปราศจากปรอทในการบูรณะฟัน	✓	
ข้อที่ 7) สนับสนุนนโยบายและโครงการประกันสุขภาพที่ส่งเสริมการใช้วัสดุทางเลือกที่มีคุณภาพมากกว่าอะมัลกัมในการบูรณะฟัน	✓	
ข้อที่ 8) จำกัดการใช้อะมัลกัมในรูปแบบแคปซูล		✓
ข้อที่ 9) สนับสนุนการใช้แนวปฏิบัติทางสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดสถานบริการทันตกรรม เพื่อลดการปล่อยปรอทและสารประกอบปรอทลงสู่น้ำและดิน		✓

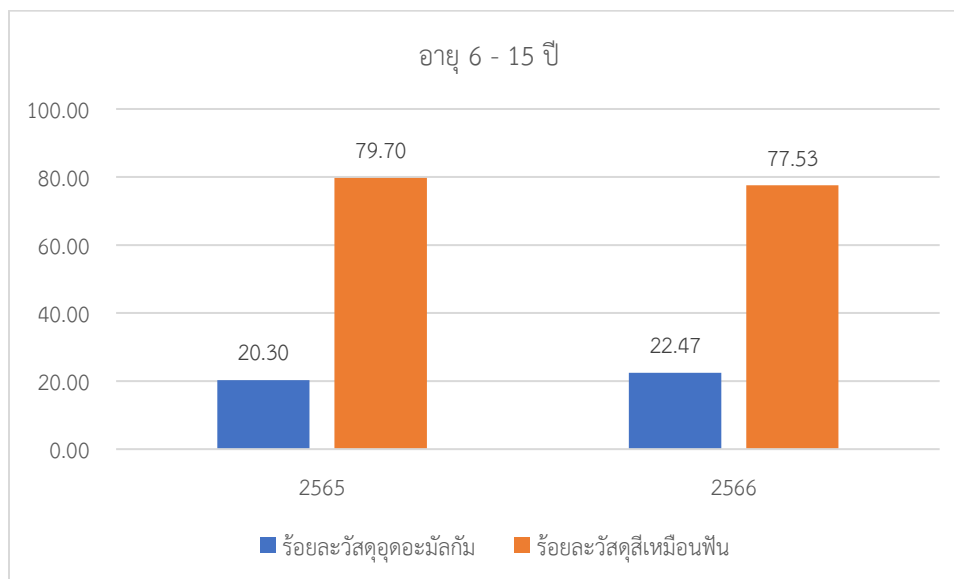
เนื่องจากประเทศไทยสิทธิประโยชน์ในการรักษาทางทันตกรรมของประเทศไทยนั้น ไม่ได้มีข้อจำกัดในการเบิกจ่ายค่าบริการบูรณะฟันด้วยวัสดุทางเลือกหรือวัสดุอะมัลกัม ซึ่งส่วนใหญ่ทันตแพทย์มีการเลือกใช้วัสดุทางเลือกมากกว่าวัสดุอะมัลกัม อาจส่งผลให้มาตรการในข้อ 6 และ 7 ดำเนินการได้สำเร็จภายใต้โครงการเร่งรัดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม และการจัดการสารปรอทและของเสียอันตรายจากปรอททางทันตกรรม

2. ผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานระดับแนวโน้ม (trend) : แนวโน้มการใช้อะมัลกัมของประเทศไทย

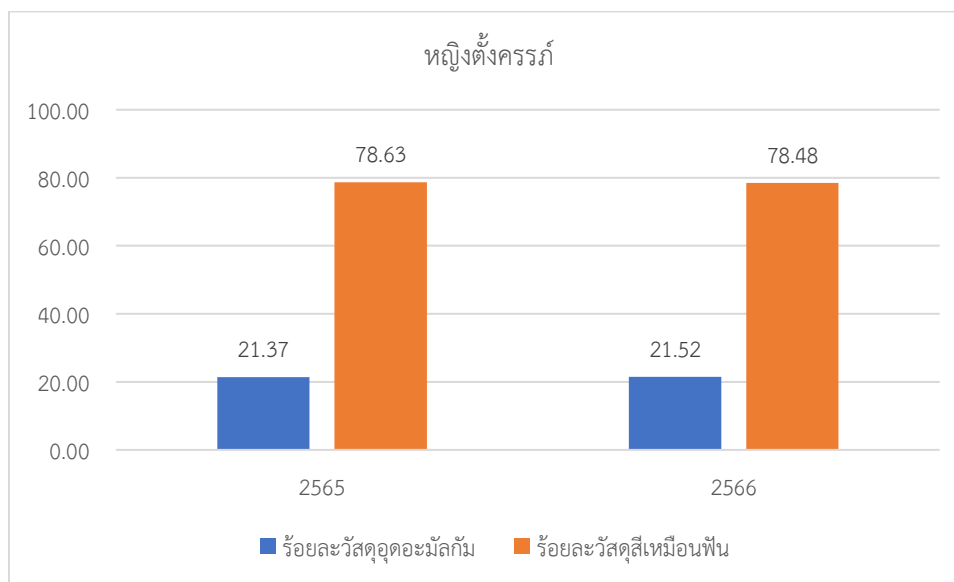
เนื่องจากการพัฒนารูปแบบการรายงานเกี่ยวกับการใช้งานวัสดุบูรณะทางทันตกรรม โดยแยกประเภทของวัสดุบูรณะและกลุ่มวัย ซึ่งรายงานไปยังฐานข้อมูลระบบ Health Data Center ของกระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

แผนภูมิที่ 1 แสดงร้อยละของการใช้วัสดุบูรณะของผู้มารับบริการกลุ่มอายุต่ำกว่า 6 ปี ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

แผนภูมิที่ 2 แสดงร้อยละของการใช้วัสดุบูรณะของผู้มารับบริการกลุ่มอายุ 6 - 15 ปี ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

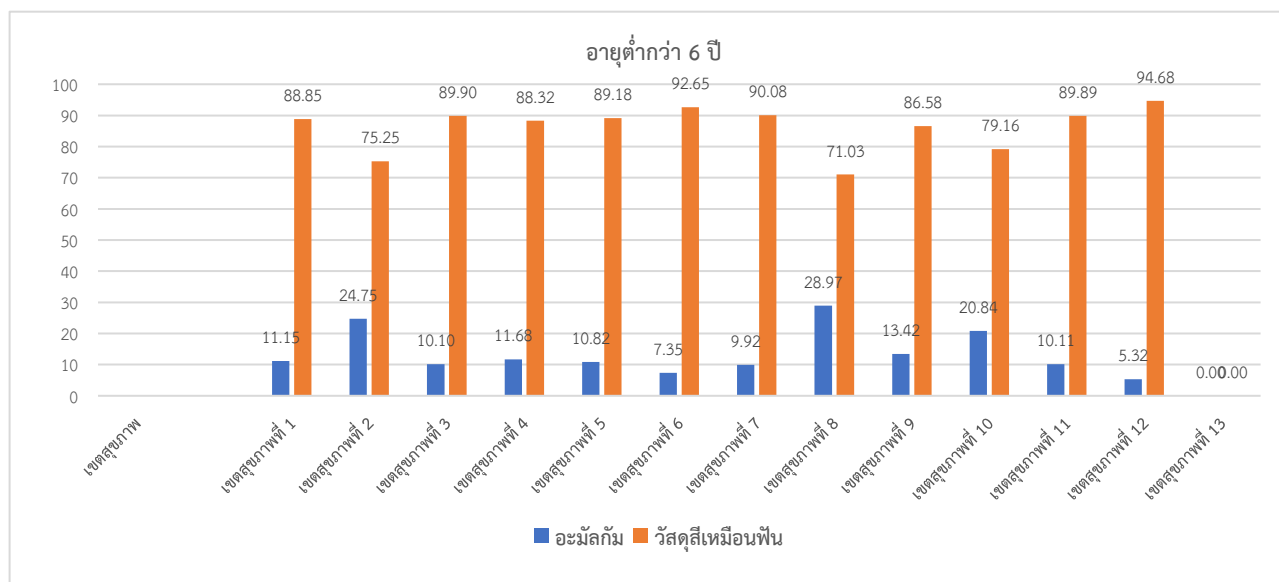

แผนภูมิที่ 3 แสดงร้อยละของการใช้วัสดุบูรณะของผู้มารับบริการกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ปีงบประมาณ 2565 และ 2566

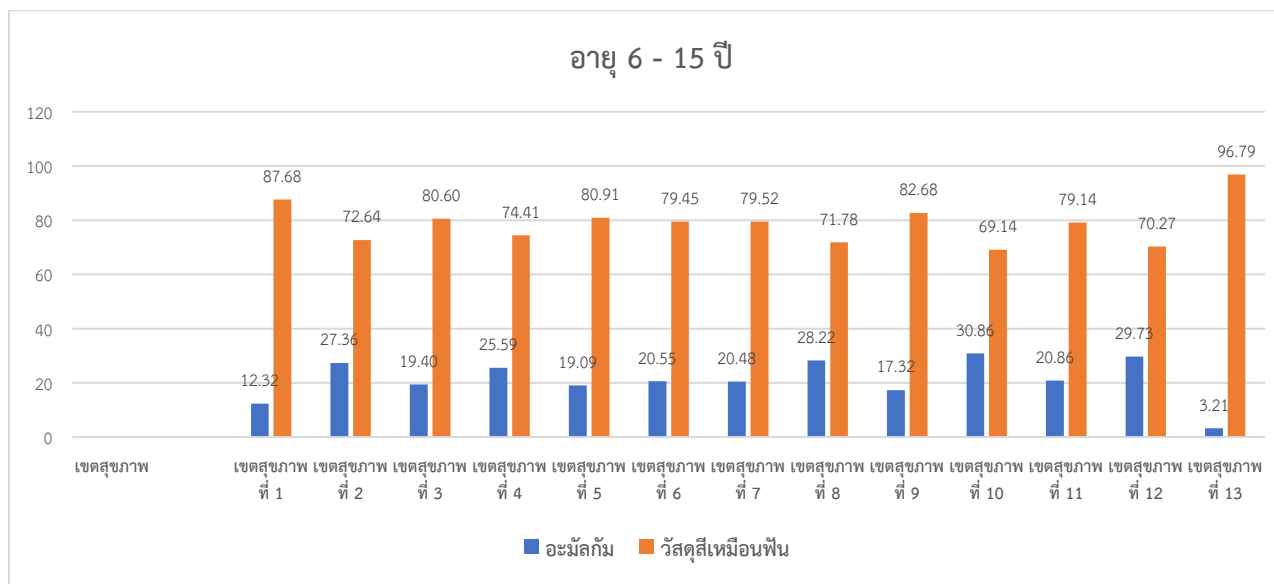
3. ผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานระดับ Le (level) ของผลการดำเนินงานในปัจจุบัน

เนื่องจากประเทศไทยได้รับคัดเลือกให้เป็นประเทศที่เข้าร่วมโครงการเร่งรัดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม และการจัดการสารปรอทและของเสียอันตรายจากปรอททางทันตกรรม ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้จัดการประชุม Global Environment Facility (GEF7) Phasing Down Dental Amalgam Project Launch Week ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส เพื่อเป็นการเปิดตัวโครงการ และนำเสนอแผนการดำเนินงานระยะเวลา 3 ปี ของประเทศผู้เข้าร่วมโครงการ โดยมีภาคีเครือข่ายที่ร่วมขับเคลื่อนงานภายในประเทศร่วมประชุมผ่านทางระบบออนไลน์ ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้ภาคีเครือข่ายนั้นมีความตื่นตัวในการให้ความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการเร่งรัดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม และการจัดการสารปรอทและของเสียอันตรายจากปรอททางทันตกรรม

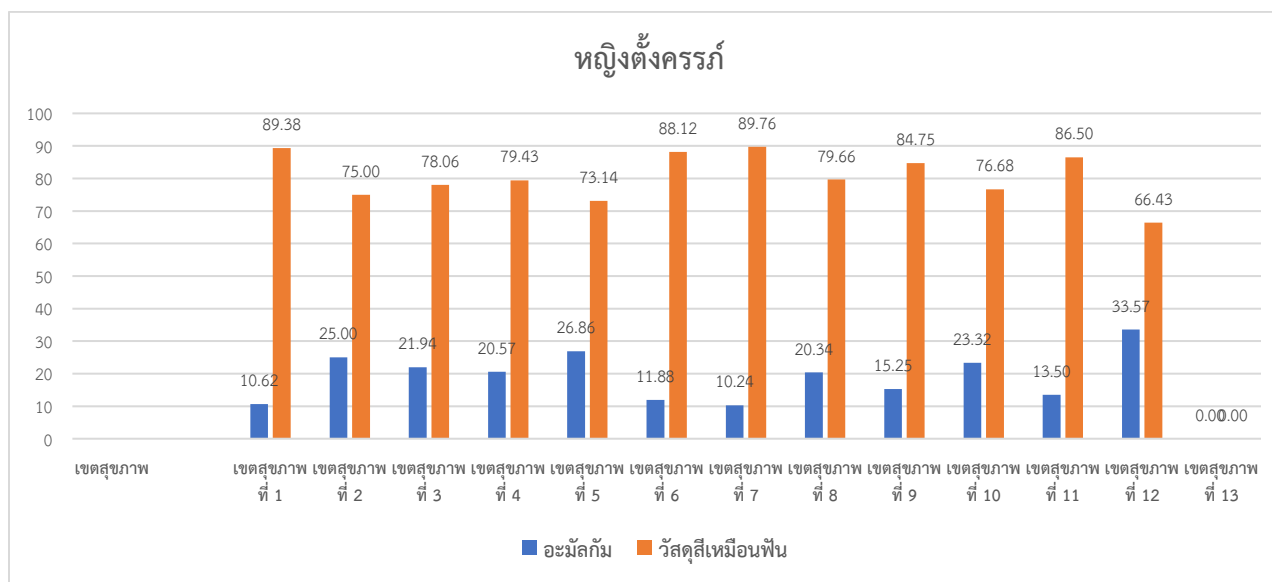
จากฐานข้อมูลระบบ Health Data Center ของกระทรวงสาธารณสุข แบ่งตามเขตสุขภาพ ปีงบประมาณ 2566 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 จะพบว่าร้อยละการใช้วัสดุสีเหมือนฟันสูงกว่าร้อยละการใช้วัสดุอะมัลกัม

แผนภูมิที่ 4 แสดงร้อยละของการใช้วัสดุบูรณะของผู้มารับบริการกลุ่มอายุต่ำกว่า 6 ปี ปีงบประมาณ 2566

แผนภูมิที่ 5 แสดงร้อยละของการใช้วัสดุบูรณะของผู้มารับบริการกลุ่มอายุ 6 - 15 ปี ปีงบประมาณ 2566

แผนภูมิที่ 6 แสดงร้อยละของการใช้วัสดุบูรณะของผู้มารับบริการกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ปีงบประมาณ 2566

มาตรการขับเคลื่อนการดำเนินงานลดการใช้และจัดการของเสียอะมัลกัม

เป้าประสงค์	เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม และการจัดการสารปรอทและของเสียอันตรายจากปรอททางทันตกรรม		
ค่าเป้าหมายตัวชี้วัด	ระดับความสำเร็จของการขับเคลื่อนการดำเนินงานลดใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมภายใต้อนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท		
GAP/หลักการ/ เหตุผลการกำหนด มาตรการ	จากอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท annex II part A ข้อที่ 9 ข้อที่ 1, 2 และ 3 ได้กำหนดให้ประเทศภาคีมีนโยบายระดับชาติในการลดการใช้อะมัลกัมให้น้อยที่สุด และส่งเสริมการใช้วัสดุ	จากอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท annex II part A ข้อที่ 9 ได้กำหนดให้ประเทศภาคีสนับสนุนการใช้แนวปฏิบัติทางสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดในสถานบริการทันตกรรมเพื่อลดการปล่อยปรอทและสาร	องค์การอนามัยโลกกำหนดให้มีการรายงานประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการทุกปีตามชุดข้อมูลพื้นฐานร่วมกับ 3 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ

		ทางเลือกที่ไม่มีปรอทในการ บูรณะฟันที่มีความคุ้มค่าและมี ประสิทธิภาพทางคลินิก	ประกอบปรอทลงสู่น้ำและดิน	
กลยุทธ์	สร้างความรอบรู้ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	ขับเคลื่อนนโยบายลดการ ใช้อะมัลกัมและส่งเสริมการใช้ วัสดุทางเลือก	ขับเคลื่อนนโยบายจัดการ ของเสียอะมัลกัม	ควบคุม กำกับ และประเมินผล การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
มาตรการ	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาฐานข้อมูลการใช้วัสดุอะมัลกัม และวัสดุทางเลือกสำหรับบูรณะฟัน สร้างความรอบรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอนุสัญญามินามาตะว่าด้วยปรอท และผลกระทบของสารปรอทที่มีต่อสิ่งแวดล้อมแก่ทันตบุคลากรและประชาชน พัฒนาแนวปฏิบัติการใช้วัสดุทางเลือกทดแทนการใช้วัสดุอะมัลกัมในการบูรณะฟัน พัฒนาหลักสูตรการใช้วัสดุทางเลือกที่ปราศจากปรอทในงานส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพและการบูรณะฟันแก่ทันตแพทย์และทันตภิบาลร่วมกับองค์การการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดวัตถุประสงค์ระดับชาติเพื่อป้องกันฟันผุ และสนับสนุนนโยบายส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพช่องปากที่ดี ลดความต้องการในการบูรณะฟัน พัฒนานโยบายลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัมในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ขับเคลื่อนการดำเนินงานลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัมในสถานพยาบาลนาร่อง 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนากลไกและกระบวนการจัดการขยะอะมัลกัมที่ถูกต้องและปลอดภัยร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนแนวทางการจัดการขยะอะมัลกัมในคลินิกทันตกรรม ในสถานพยาบาลนาร่อง พัฒนาทักษะการจัดการขยะอะมัลกัมร่วมกับองค์กรการศึกษา กำหนดข้อบังคับเพื่อจำกัดการใช้อมัลกัมทางทันตกรรมให้อยู่ในรูปแบบแคปซูล 	พัฒนาชุดข้อมูลที่เป็นมาตรฐานในการรายงานประสิทธิผลของมาตรการลดการใช้อะมัลกัมทางทันตกรรมภายใต้อนุสัญญามินามาตะอย่างเป็นทางการและยั่งยืน

ความสอดคล้อง	P = Partnership A = Advocate B = Building capacity	P = Partnership I = Investment	P = Partnership A = Advocate B = Building capacity	R = Regulation
ประเด็นความรู้ ที่ให้ผู้รับบริการ	<ul style="list-style-type: none"> รายงานสรุปทางวิชาการ เรื่อง ผลกระทบของการใช้วัสดุอะมัลกัมที่มีต่อสุขภาพ โดยทันตแพทย์สมาคม (บุคลากรสาธารณสุข) คู่มือแนวปฏิบัติการจัดการของเสียติดเชื้อและของเสียปนเปื้อนปรอทในคลินิกทันตกรรม (บุคลากรสาธารณสุข) 		<ul style="list-style-type: none"> การศึกษาวิจัยทดสอบกากของเสียอะมัลกัมจากเปลือกอะมัลกัมในการจัดการขยะ (บุคลากรสาธารณสุข) 	

กิจกรรมดำเนินงานรอบ 5 เดือนหลัง (เมษายน - สิงหาคม 2566)

ลำดับ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1	ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการเร่งรัดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม และการจัดการสารปรอทและของเสียอันตรายจากปรอททางทันตกรรม	เพื่อชี้แจงบทบาท หน้าที่ และกิจกรรมดำเนินงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการเร่งรัดเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการลดการใช้วัสดุอุดฟันอะมัลกัม และการจัดการสารปรอทและของเสียอันตรายจากปรอททางทันตกรรม	พ.ค. - ก.ค. 2566	- กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพ วัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง - กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์

2	ประชุมผู้เชี่ยวชาญพัฒนาคู่มือการใช้วัสดุทางเลือกทาง ทันตกรรมในการบูรณะฟัน	เพื่อทบทวนข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการใช้ วัสดุทางเลือกทางทันตกรรมในการ บูรณะฟันให้ถูกต้องและครบถ้วนก่อน ทำการเผยแพร่แก่ทันตบุคลากร	พ.ค. - ก.ค. 2566	- กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพ วัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง
3	ประชุมผู้เชี่ยวชาญพัฒนาคู่มือการแยกขยะและกำจัดขยะ อันตรายทางการแพทย์และทางทันตกรรม	เพื่อจัดทำคู่มือการแยกขยะและกำจัด ขยะอันตรายทางการแพทย์และทางทัน ตกรรม	พ.ค. - ก.ค. 2566	- กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพ วัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง